

Manifest Samen zien, samen doen

Jongerenwerkers aan zet tegen armoede en schulden

Author(s)

Mak, D.J.; Wesseling, W.I.E.; Feron, A.C.J.; Sieckelinck, S.; Custers, A.L.

Publication date

2025

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Mak, D. J., Wesseling, W. I. E., Feron, A. C. J., Sieckelinck, S., & Custers, A. L. (2025). *Manifest Samen zien, samen doen: Jongerenwerkers aan zet tegen armoede en schulden*. Hogeschool van Amsterdam.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

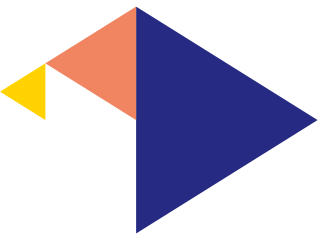
MANIFEST

Samen zien, samen doen

Jongerenwerkers aan zet tegen armoede en schulden

Hogeschool van Amsterdam

Manifest samen zien, samen doen

Geldzorgen, armoede en schulden vormen een risico voor de ontwikkelkansen van kinderen en jongeren. Financiële problemen zorgen voor stress, wat een negatief effect heeft op alle levensdomeinen (gezondheid, school, werk). Gemeenten worstelen met de vraag hoe kinderen en jongeren hiermee het beste geholpen kunnen worden. Jongeren vergen een andere aanpak dan volwassenen. De problematiek vraagt om een aanpak waar professionals vanuit verschillende leefdomeinen met elkaar een rol in (kunnen) spelen, ook wij als professionele jongerenwerkers. Wij zijn sociaalwerkprofessionals die eraan bijdragen dat jongeren in kwetsbare posities (10-25 jaar) zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en hun maatschappelijke participatie kunnen vergroten. Ook als het gaat om (dreigende) armoede en schulden kunnen wij veel betekenen. De overheid en onze samenwerkingspartners hebben daar vaak onvoldoende beeld bij. Om dit zichtbaar te maken onderzocht de Hogeschool van Amsterdam twee jaar lang onze rol in de strijd tegen (dreigende) armoede en schulden onder jongeren. Hieruit blijkt dat wij van grote waarde zijn. Uit het onderzoek blijkt echter ook dat onze positie op dit onderwerp fragiel is: het onderwerp armoede/schulden is niet overal structureel ingebed en de subsidie voor projecten en diensten is vaak tijdelijk van aard.

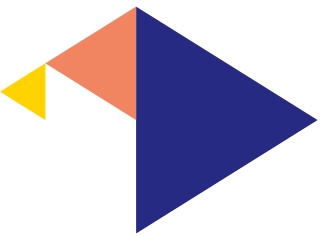
Het onderzoek laat zien dat:

- a. wij door onze unieke houding en werkwijze zowel online als offline jongeren bereiken in (dreigende) armoede en schulden die andere professionals vaak niet bereiken. De geïnterviewde jongeren geven aan dat dit komt omdat wij open en eerlijk zijn, ons goed kunnen inleven en goed kunnen praten met jongeren. Onze bereikbaarheid, snelheid en flexibiliteit spelen een doorslaggevende rol.
- b. de reguliere (vaak gratis) vrijetijdsactiviteiten van het jongerenwerk een vindplaats zijn van jongeren met (dreigende) armoede en schulden. Daar bouwen wij aan het vertrouwen om (onder meer) over eventuele geldzorgen te praten. Daarnaast werken wij outreachend en komen we op veel plekken waar we kinderen en jongeren in (dreigende) armoede en/of schulden treffen.
- c. we veel jongeren naar hulp/steun binnen of buiten de jongerenwerkorganisatie begeleiden. In samenwerking met stakeholders bieden we diverse projecten en diensten op het gebied van financiële educatie en lichte ondersteuning bij geldzorgen. Wanneer jongeren schulden hebben, hebben sommige organisaties daar ook aanbod op 'onder 1 dak'. Jongeren waarderen onze ondersteuning en geven een gemiddeld rapportcijfer van 8,6.

Om (meer) jongeren met (dreigende) armoede en schulden te bereiken en ondersteunen, doen wij een oproep aan de landelijke overheid, de gemeentelijke overheid, onze jongerenwerkorganisaties en aan onderwijsinstellingen zodat zij actie ondernemen op de volgende aanbevelingen¹.

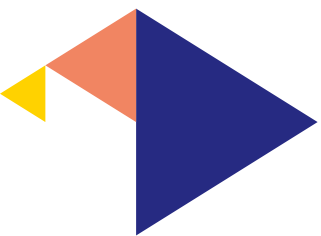
---

¹ De aanbevelingen die volgen komen grotendeels uit het onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam, aangevuld met ons eigen perspectief op wat er nodig is op het thema armoede en schulden bij jongeren.

Aanbevelingen voor rijksbeleid

- **Erken het jongerenwerk als een serieuze partner in de sociale basis.** Uit het onderzoek blijkt dat wij met ons aanbod en handelen een belangrijke rol spelen in het signaleren, doorverwijzen en ondersteunen van jongeren in (dreigende) armoede/ schulden. Het is belangrijk dat wij deze jongeren structureel kunnen helpen. Nu zijn we vaak te veel afhankelijk van tijdelijke subsidies: opgebouwd aanbod en daarmee ook kennis gaan dan verloren.
- **Geef inzicht in opdrachtverschillen gemeenten.** Het onderzoek laat zien dat in de ene gemeente een jongerenwerkorganisatie nauwelijks aanbod heeft op het gebied van (dreigende) armoede en schulden, terwijl in de andere gemeente een jongerenwerkorganisatie gespecialiseerde professionals in huis heeft. Het zou goed zijn om in kaart te brengen hoe de opdrachten van jongerenwerkorganisaties per gemeente verschillen en wat hiervan de oorzaken zijn, of dit wenselijk is en welke lering daaruit te trekken valt.
- **Betrek ons bij financiële educatie in het primair en voortgezet onderwijs.** Volgens ons kan financiële educatie op scholen ellende helpen voorkomen. Relevante onderwerpen zijn bijvoorbeeld: manieren van geld verdienen (zakgeld, bijbaan, zzp), budgetteren, de waarde van geld, manieren van uitgeven (op afkoop, afterpay, creditcard), rechten en plichten bij volwassen worden. Wij kunnen mee voorlichtingen organiseren met spelelementen over het thema geld en financiële keuzes maken. Dit geeft ons openingen om op scholen het gesprek aan te gaan over financiële educatie zodra we de jongeren zien in hun vrije tijd.
- **Zorg dat jongerenwerkers op een toegankelijke manier informatie kunnen vinden in de reeds bestaande landelijke kennisbanken.** Het onderzoek laat zien dat het belangrijk is dat er een centrale plek is waar wij betrouwbare informatie kunnen vinden over alles wat voor ons jongerenwerkers relevant is als het gaat om armoede/schulden en waar we ook met andere jongerenwerkers ervaringen kunnen uitwisselen over wat er werkt in de omgang met armoede/schulden bij jongeren.
- **Investeer in de kracht van jongerenwerkers om vertrouwen in instanties te helpen herstellen.** Dit punt komt niet direct uit de onderzoeksresultaten maar jongerenwerkers zeggen dat jongeren van wie de ouders zijn getroffen door de toeslagenaffaire, nu het aanvragen van toeslagen vermijden zoals huur- of zorgtoeslag uit angst voor problemen. Jongerenwerkers zijn vaak de enigen die wél worden vertrouwd, dus geef hun een rol in het herstellen van vertrouwen.

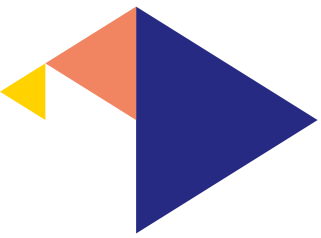

Aanbevelingen voor gemeentelijk beleid

- **Erken het jongerenwerk als een serieuze partner door dit werk op te nemen in de structurele begroting.** Uit het onderzoek blijkt dat wij met ons aanbod en handelen een belangrijke rol spelen in het signaleren, doorverwijzen en ondersteunen van jongeren in (dreigende) armoede/schulden. Het is belangrijk dat wij jongeren in (dreigende) armoede en schulden structureel kunnen helpen. Nu zijn we vaak te veel afhankelijk van tijdelijke subsidies: opgebouwd aanbod en daarmee ook kennis gaat verloren.
- **Leg onze taken op armoede/schulden vast en zorg voor voldoende capaciteit.** Als wij samenwerken met andere organisaties op armoede/schulden is het belangrijk om verwachtingen uit te spreken en taken goed vast te leggen. Alle betrokkenen weten dan waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten. We willen bijvoorbeeld jongeren tijdens een formeel schuldhulpverleningstraject ook goed kunnen steunen. Daarvoor is voldoende capaciteit noodzakelijk, maar dit mag niet ten koste gaan van ons reguliere, outreachende werk.
- **Beperk personeelsverloop en -tekorten en maak dit beleidsmatig een prioriteit.** Jongeren en wijzelf raken het vertrouwen kwijt door wisselingen van contactpersonen. Werk met vaste contactpersonen en stabiele teams binnen gemeenten en hulpverlening.
- **Faciliteer verbetering van het bestaande aanbod.** Het onderzoek biedt verscheidene aanknopingspunten om ons aanbod en handelen nog beter te maken. Help dit mogelijk te maken.
- **Creëer beleidsruimte voor zowel groepsgerichte als individuele aanpak binnen jongerenwerk.** Wij krijgen vaak de opdracht om (veelal) groepsgericht te werken. Een groepsaanpak is niet altijd passend; individuele begeleiding is essentieel, zeker bij schaamte of complexe situaties. Zorg dat we zelf kunnen kiezen wat past bij de situatie.
- **Zorg dat wij ook iets kunnen betekenen voor specifieke groepen jongeren.** Het onderzoek laat zien dat er nog weinig specifiek aanbod is op (dreigende) armoede en schulden voor onder andere kinderen (10-16 jaar), vluchtelingen en jongeren met een Licht Verstandelijke Beperking. Ook weten we vaak niet hoe we met 'spookjongeren'² om moeten gaan.

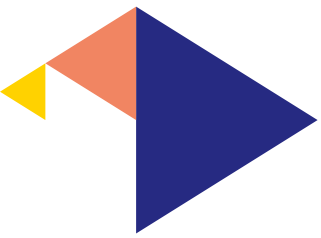
---

2 Spookjongeren zijn jongvolwassenen van 18 tot 27 jaar die wel in de gemeente wonen, maar niet staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente. Hierdoor kunnen zij geen gebruik maken van diensten en voorzieningen.

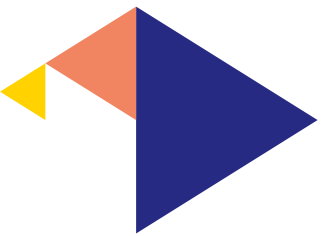
Aanbevelingen voor Jongerenwerkpraktijk

- **Stel iemand aan die het onderwerp een duurzame plek geeft in de organisatie.** Dit kan een 'aandachtsfunctionaris' zijn die ook de verbinding met andere organisaties kan maken.
- **Verbeter het jongerenwerk als (vroegsignalerings)vindplaats van armoede/schulden.** Wij kunnen waarschijnlijk (nog) meer jongeren helpen door de verruiming van openingstijden en ook het bieden van aanbod in vakanties. Daarnaast zou het goed zijn als we gebruik kunnen maken van eenvoudige tools/ screeningsinstrumenten om schulden vroegtijdig op te sporen zodat we jongeren tijdig bij de hand kunnen nemen naar de formele professionele schuldhulpverlening.
- **Maak het armoede- en schuldenaanbod van het jongerenwerk zichtbaar.** Jongeren, ouders en samenwerkingspartners geven in dit onderzoek aan dat er veel meer bekendheid kan worden gegeven aan de projecten en diensten van het jongerenwerk op armoede en schulden om zo meer jongeren vroegtijdig te bereiken.
- **Verbeter het bestaande aanbod.** Uit het onderzoek komen tips van jongeren om ons aanbod en handelen nog beter te maken zoals zorgen voor (nog) meer afstemming op de persoonlijke situatie van jongeren, meer voorlichting over schulden, meer hulp bij budgetteren en ondersteuning bij studie-gerelateerde zaken en begeleiding naar werk.
- **Laat ons leren van andere jongerenwerkorganisaties.** De ene jongerenwerkorganisatie heeft veel projecten en diensten op armoede/schulden in huis, de ander (nog) niets.
- **Zorg dat we samenwerken met gespecialiseerde professionals.** Niet alle jongerenwerkorganisaties hebben gespecialiseerde kennis in huis of werken samen met externen 'onder één dak': verstevig in elk geval de samenwerking met gespecialiseerde professionals en anders (ook) met lokale informele armoede- en schuldenprojecten.
- **Zorg voor intervisie.** Wij zouden het fijn vinden om periodiek met collega's casussen op dit onderwerp te kunnen bespreken.
- **Geef ruimte aan scholing.** Wij willen periodiek scholing krijgen in kennis die er al is over bv trends, basisarmoederegelingen, risicofactoren (ook de systemen die armoede in stand houden) en de sociale kaart. Maar ook voor het bijhouden van vaardigheden om het gesprek met jongeren over armoede/schulden aan te gaan: veel jongeren in dit onderzoek geven aan dat zij willen dat wij (nog) beter inspelen op emoties van jongeren die binnenkomen.

Aanbevelingen voor onderwijs

- **Directeuren en opleidingsmanagers: integreer het onderwerp “armoede/ schulden” (meer) in MBO- en HBO-opleidingen die jeugd- en gezinsprofessionals opleiden, zoals MBO en HBO Social Work, Pedagogiek, Ad Sociaal Werk.** In onze opleidingen was er nauwelijks aandacht voor (dreigende) armoede en schulden, terwijl dit onderliggend is aan veel andere problematiek waar jongeren mee bij ons komen. Het zou goed zijn wanneer toekomstige professionals in hun opleiding meer basiskennis krijgen over oorzaken en risicofactoren van schulden, over regelingen en naar wie door te kunnen verwijzen als gespecialiseerde kennis nodig is. Daarnaast is het goed om in de opleiding handvaten aan te reiken om met jongeren het gesprek over (dreigende) armoede en schulden aan te kunnen gaan.
- **Directeuren en opleidingsmanagers: integreer de doelgroep “jongeren” (meer) in MBO- en HBO-opleidingen die opleiden tot financieel hulpverlener, zoals Sociaal-Juridische Dienstverlening.** Jongeren vergen een andere aanpak dan volwassenen.
- **Laat andere (toekomstige) professionals die met kinderen/ jongeren/ gezinnen (gaan) werken van ons leren. Jongeren noemen onze houding dé werkzame factor.** Het zou goed zijn lessen over onze (unieke) werkwijze te borgen in beroepsopleidingen voor professionals breed. Verspreid daar bv het inzicht dat het merendeel van de jongeren niet omwille van een hulpvraag bij ons aanklopt, maar uiteindelijk wel gebruik maakt van aanbod op armoede en schulden.

Doorbreek problematische ontwikkelingen die armoede en schulden in de hand werken

Als jongerenwerkers kunnen we (dreigende) armoede/schulden met andere professionals bestrijden. Echter, wij zien ook problematische ontwikkelingen die er mede voor zorgen dat jongeren in de problemen raken en waar wij geen invloed op hebben. Om dit te doorbreken, moet er ruimte worden gemaakt om deze zorgen of misstanden te signaleren en doen we de volgende aanbevelingen:

- Informeer jongeren actief over hun rechten. Veel jongeren weten niet wat hun rechten zijn rond inkomen, toeslagen en ondersteuning.
- Investeer in betere voorlichting over 'snelle leningen' en (online) oplichting.
- Verwijs jongeren actief naar betrouwbare én toegankelijke informatie als zij bijvoorbeeld zichzelf inschrijven bij de Kamer van Koophandel.
- Introduceer betere begeleiding en voorlichting voor jongeren die ondernemer willen worden. Overweeg geschiktheidstoets of startvereisten, zoals een financieel plan of advies.
- Bied maatwerk aan jongeren die ondernemersschulden hebben: zij hebben vaak specifieke behoeften en vragen om een andere aanpak.
- Zie strikter toe op de naleving van het (online) gokbeleid en afterpay regels zodat echt pas vanaf 18 jaar hier gebruik van gemaakt kan worden.
- Herzie wet- en regelgeving (zoals wachttijd bij aanvragen van een bijstandsuitkering) zodat hulp sneller en toegankelijker wordt. Voorkom dat jongeren door bureaucratie verder in de problemen komen.
- Denk na over alternatief voor het niet mogen hebben van een bankrekening na digitale fraude.
- Ontwikkel oplossingen voor jongeren zonder vast adres, bijvoorbeeld via tijdelijke postadressen of hulp via jongerenwerk.
- Stimuleer dat schuldeisers jongeren bij herhaaldelijke schulden/ boetes doorverwijzen naar professionele organisaties die hen hierbij kunnen ondersteunen.

Dit Manifest is opgesteld naar aanleiding van het participatief handelingsonderzoek 'Jongerenwerkers aan zet tegen armoede en schulden' (augustus 2023-augustus 2025). Het betrof een leer- en onderzoeksproces tussen 15 jongerenwerkorganisaties en de lectoraten Youth Spot en Armoede Interventies van de Hogeschool van Amsterdam, medegefinancierd door Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA, onderdeel van NWO (Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek). Het onderzoeksrapport met (visuele) samenvatting is te vinden op: www.hva.nl/jongerenwerk-en-armoede

Auteurs

Jongerenwerkers van de volgende jongerenwerkorganisaties:

onderzoekers van de volgende lectoraten:

Youth Spot | Hogeschool van Amsterdam

Armoede Interventies | Hogeschool van Amsterdam

en leden van de Wetenschappelijke Adviesraad:

Dr. Annelies Kassenberg, Lector Jeugd en Leefomgeving aan de Hanzehogeschool Groningen

Dr. Tamara Madern, Lector Schuldpreventie en Vroegsignalering aan de HU

Prof. Dr. Majone Steketee, Erasmus Universiteit/Verwey Jonker Instituut